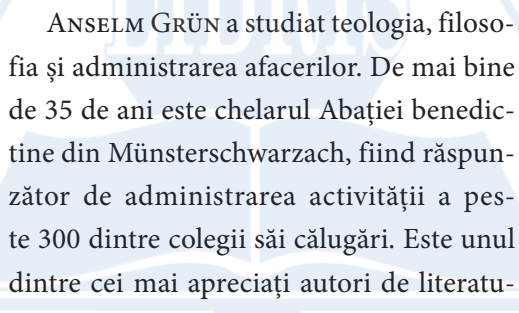

**SELF
HELP**

S P I R I T U A L I T A T E

ARTA DE A GĂSI DREAPTA MĂSURĂ
Cum să te bucuri de viață

ANSELM GRÜN a studiat teologia, filosofia și administrarea afacerilor. De mai bine de 35 de ani este chelarul Abației benedictine din Münsterschwarzach, fiind răspunzător de administrarea activității a peste 300 dintre colegii săi călugări. Este unul dintre cei mai apreciați autori de literatură spirituală, iar seminariile și prezentările sale au o influență deosebită în rândul celor interesați de viața spirituală.

Anselm Grün

ARTA

DE A GĂSI

DREAPTA

MĂSURĂ

Cum să te bucuri de viață

DIE KUNST, DAS RECHTE MAß ZU FINDEN

Anselm Grün

Copyright © 2014 Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG,
Munich/Germany

ARTA DE A GĂSI DREAPTA MĂSURĂ

Anselm Grün

Copyright © 2015 Editura ALL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRÜN, ANSELM

Arta de a găsi dreapta măsură / Anselm Grün;

trad.: Viorel Zaicu. – București: Editura ALL, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-587-351-3

I. Zaicu, Viorel (trad.)

248.218

Toate drepturile rezervate Editurii **ALL**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALL**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALL**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2015 by **ALL**.

Editura **ALL**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Traducere din limba germană de Viorel Zaicu.

Redactare: Monica Grigore

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Elena Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

INTRODUCERE

Viața fără măsură este de neimaginat. În fiecare zi măsurăm și cântărim lucrurile cu care avem de-a face. Luăm măsurile. Căutăm să reacționăm după măsură atunci când cineva ne critică. Căutăm să vedem dacă ne-am satisfăcut măsura. Când acest lucru se întâmplă, nu mai suntem în stare să măsurăm. Atunci energia se termină. Suntem pierduți, epuizați, terminați. Cel care trăiește cu măsură și după măsură nu poate fi epuizat atât de ușor. Nu trebuie să ne mirăm însă că cine trăiește după toate măsurile, cine se supraapreciază și se suprasolicită, va ajunge la un moment dat să se simtă sfârșit. Trăiește după standarde false. Se raportează la ceva care nu îi este pe măsură. Vedem de multe ori astfel de oameni, care se raportează la măsuri ce nu li se potrivesc. Nu îi agreăm. Ne repugnă instinctiv orice aroganță de acest fel. Ajungem astfel la nevoia de a descoperi armonia, măsura care ni se potrivește.

Cuvântul „măsură“ însemna la origini măsurarea lucrurilor care nu aveau o măsură. Era pus laolaltă cu

conceptele „măsurare“ și „marcare“, și avea de-a face cu o lamă, cu ceva pentru marcat și tăiat. Astăzi vorbim și despre calibru sau despre instrumente de măsură. A măsura corect înseamnă de asemenea a găsi limita exactă. De asemenea, „semn“ aparține aceleiași familii de cuvinte care la origini trimiteau la marcare și tăiere. Are legătură cu termenul grecesc *metron* („măsură“) și trimite în același timp la cuvintele *meditari* („gândire“) și *medicus* („sfătuitorul înțelept, judecătorul deștept“). Deja din înțelesul cuvântului putem recunoaște că îl putem folosi pentru a găsi măsura potrivită, pentru a marca măsura corectă, etalonul corect pentru faptele și gândurile noastre. Tot ceea ce este bun pentru noi. Cine are măsura corectă în propria persoană, are un sfătuitor interior, dar și un medic interior care stă de veghe pentru ca omul respectiv să ducă o viață echilibrată, să fie păzit de rele și chiar de boli. Un astfel de om nu-și va croi o viață împotriva firii, împotriva propriului echilibru interior.

În fine, cuvântul „măsură“ poate fi legat și de „tihnă“. Cine trăiește după dreapta măsură ajunge să-și găsească liniștea. Îi tihnește răgazul pe care și-l ia pentru sine. De măsura potrivită depinde reușita în viață.

Deja câmpul cuvântului „măsură“ ne trimite la multe aspecte ale vieții: consumul, atitudinea față de creație, atitudinea față de sine, munca pe care o impune vocația, dar și angajamentul voluntar față de

inițiativele anumitor grupuri și asociații, sau organizarea activităților zilnice și a timpului liber. Măsura dreaptă aduce oamenilor starea de bine. Asta o știa deja Sfântul Benedict, care în urmă cu 1500 de ani a impus o Regulă¹ pentru călugării săi. A numit-o *Discretio*, virtutea măsurii înțelepte – sau a determinării înțelepte –, care trebuia să fie mama tuturor virtuților. Ea ne poate ajuta să ducem o viață bună.

Când vine vorba de moderare, nu avem de-a face cu un apel la morală, ci mai degrabă cu o cale către o viață sănătoasă, o viață care să aibă o valoare. Atunci când avem un pahar plin cu vin și mai turnăm în el, vinul curge pe masă, apoi pe jos. Nu mai poate fi băut. O lichiditate prețioasă este risipită.

De asemenea, dreapta măsură nu este doar o virtute, ci și o valoare, care la rândul ei dă valoare vieții noastre. Cei lipsiți de măsură își pierd propria valoare. Cunoaștem acest lucru, pentru că îl întâlnim în economie: când sunt produse bunuri fără măsură, acestea își pierd valoarea. Valoarea este aceea care face viața să merite trăită. Valoarea păzește măreția vieții. Și tot valoarea (în engleză *value*, care vine din cuvântul latin *valere*, „a fi sănătos“) este sursa sănătății. Valoarea măsurii protejează și sănătatea omului, și sănătatea societății.

¹ Este vorba despre regulamentul de ordine monahală impus de Benedict de Nursia la începutul secolului al VI-lea, în care accentul este pus pe echilibrul psihologic, fiziologic și spiritual al monahilor.

Dacă ne uităm în lumea în care trăim astăzi, vedem peste tot lipsa de măsură. Putem face foarte multe, dar nu suntem mulțumiți. Pentru medicul Wilhelm Schmid-Bode problema excesului este cauza tuturor nemulțumirilor noastre: „Prea multe obligații, prea mult lucru, prea multă presiune, prea multă posesiune, prea mult zgomot, prea multe oferte, fie că e vorba de mode sau de tendințe ale modelelor de gândire. Am pierdut măsura în toate și avem în permanență sentimentul că suntem în criză de timp. Lipsa de măsură este cauza fiecărei dependențe și este răspunzătoare de fiecare problemă. Acestea apar fiindcă peste tot ne confruntăm cu excesul.”¹

Schmid-Bode vorbește despre nemulțumirea care apare în urma excesului. Nu de puține ori vorbește despre o suprasolicitare. Într-un supermarket sunt foarte multe sortimente de brânză sau de marmeladă, iar ca să alegi între ele este foarte solicitant. Avem nevoie de foarte mult timp și energie pentru a face anumite alegeri care înainte erau foarte simple. Ca medic, pledează pentru o viață foarte echilibrată. Interesant este faptul că el se întoarce asupra înțelepciunii celor din mănăstiri, chiar dacă s-a distanțat de viața bisericească

¹ Schmid-Bode, Wilhelm, *Maß und Zeit. Entdecken Sie die neue Kraft der klösterlichen Werte und Rituale* („Măsură și timp. Descoperiți puterea valorilor și ritualurilor mănăstirești“), Frankfurt, 2008.

propriu-zisă. Iar viața dintr-o mănăstire l-a impresionat tocmai pentru că este foarte echilibrată.

În cartea de față vreau să mă întorc și eu asupra Regulii Sfântului Benedict și asupra tradiției spirituale a primilor călugări, pentru a ilustra modul în care putem trăi astăzi în deplin echilibru cu sine, cu celălalt și cu natura. Aspectul dreptei măsuri, pe care se sprijină Regula Sfântului Benedict, a fost subliniat deja de Papa Grigorie cel Mare. Toate sfaturile din Regulă sunt izvorâte din înțelepciunea dată de echilibru. Călugărul Benedict scria astfel: „În poruncile lui să fie prevăzător și discret. În misiunea lui spirituală și în cea lumească trebuie să se distingă prin corectitudine și să aibă măsură. Să se gândească la discernământul umil al preasfântului Iacov, care spunea: «Dacă-mi hăituiesc turmele, într-o zi o să rămână la pământ.» Aceasta, ca și alte mărturii ale umilului său discernământ, care este mama tuturor virtuților, îl însuflețeau. El îi făcea pe cei puternici să găsească măsură în toate, iar pe cei slabi să nu deznădăjduiască.“

Dar ce spunea el de fapt? Benedict arată aici mai multe aspecte. El presupune că, prin economia excesului, ne putem degrada, și că economia fără limite conduce întotdeauna către un abis. Dar putem fi nesăbuiți chiar și în privința spiritualității. Cine își pierde dreapta măsură într-ale devoțiunii greșește față de sine și față de Dumnezeu. Nu în cele din urmă, moderația

înseamnă și evitarea suprasolicitării. Măsura înțeleaptă nu este același lucru cu mediocritatea. Ea trebuie să-l provoace întotdeauna pe cel puternic să devină mai bun și să se bucure de capacitățile sale. Dar nici cel slab nu trebuie demoralizat.

Mi se pare că în Regula benedictină există atâta înțelepciune încât poate constitui o cale de urmat pentru noi în cartea de față. Prin urmare, o să iau experiențele contemporanilor și o să le confrunt cu vorbele și sfaturile lui Benedict. În mănăstirea noastră vin mulți oameni care suferă din cauza unei vieți pline de excese. Iar la noi găsesc surse de inspirație pentru echilibru, pe care și-l doresc apoi în viața de zi cu zi și la serviciu.

Dreapta măsură înseamnă pentru mine un echilibru între poli diferiți care ne alcătuiesc viața și îi aparțin. Așa că aș vrea să vorbesc despre câțiva dintre acești poli. A găsi dreapta măsură presupune arta de a găsi un echilibru sănătos pentru sine.

Echilibrul între zgârcenie și risipă

Dreapta măsură are întotdeauna de-a face și cu mijlocul. Există tendința de a consuma, de a risipi, cu lipsa oricărei măsuri. Unii oameni vor întotdeauna mai mult. Nu sunt niciodată mulțumiți. Cumpără lucruri de care nu au nevoie, pentru că nu mai pot ține piept dependenței de cumpărături. Nu își cunosc măsura. Dar există și situația opusă: oameni zgârciți, care au chiar mulți bani, dar nu vor să se despartă de ei. Nu-și îngăduie nimic. Trăiesc într-o parcimonie dusă la extrem. Sunt înguști la minte. Când ies la restaurant se

uită întotdeauna după cel mai ieftin meniu. Cumpără doar cele mai ieftine lucruri. Un funcționar bancar mi-a povestit despre o femeie foarte bogată care schimba întotdeauna banca cu care lucra, dacă vreuna oferea o zecime de procent în plus la depozite. Până la urmă, faptul că schimba atât de des băncile o costa mai mult. Însă ea era atât de preocupată să obțină cele mai bune condiții pentru depozite încât își pierduse măsura.

Punctul de echilibru între zgârcenie și risipă stă în parcimonie și generozitate. Ambele atitudini sunt virtuți. Iar relația în care sunt puse aceste virtuți este una sănătoasă. Cine este precaut cu ceea ce are îi lasă și pe alții să se bucure de ceea ce are el, iar la ocazii poate fi chiar generos, invitându-și prietenii la o masă bună. Cine este zgârcit nu-și cheamă niciun prieten; dacă o face, atunci în cel mai bun caz îl cheamă la un restaurant ieftin, unde nu poate fi vorba de o atmosferă festivă.

Risipa și zgârcenia nu sunt virtuți, ci vicii. Iar aceste vicii sunt foarte periculoase pentru noi. Risipitorii își supraestimează posibilitățile financiare și se îndatorează adesea până când, adesea, nu mai pot ieși din capcana în care au intrat. Iar încotro ne poartă zgârcenia vedem în fiecare zi în media. Un lanț de magazine pentru produse electrocasnice voia să-și vândă marfa la cele mai mici prețuri posibile, pentru a satisface zgârcenia consumatorilor, așa că și-a făcut publicitate cu sloganul „Puțin e mișto“, transformând astfel

viciul zgârceniei într-o virtute. Dar nimic nu rămâne nepedepsit. Până la urmă compania s-a împiedicat în propria deviză. Poziția multor clienți s-a schimbat. Nu mai vor să fie asociați cu zgârcenia. Nu mai vor să fie considerați cărpănoși.

Convingerea că „Puțin e mișto“ poate avea consecințe fatale. Mijloacele de trai trebuie să fie tot mai ieftine pentru a-și găsi consumator. Dar prețul mai mic e în detrimentul producătorului. Țăranul primește tot mai puțini bani pentru bunurile pe care le produce. Însă prețul mic poate dăuna și consumatorului. Întrucât mulți cumpărători consumă cantități mari de carne și ca atare vor s-o cumpere cât mai ieftin, producătorii și comercianții caută – adesea prin mijloace ilegale – oportunități de a scădea prețul. Ne oripilăm în fața mașinațiunilor din industria cărnii și adesea apar scandaluri care arată că sănătatea ne este pusă în pericol. Dar, dacă ne gândim bine, descoperim că în spațiile acestor lucruri se află dorința noastră de a plăti tot mai puțin.

Motivul risipei și al zgârceniei este lăcomia, dorința de a avea tot mai mult. Pentru budiști, lăcomia este cauza tuturor relelor și durerilor. În Occident lăcomia a fost socotită o dorință de posesii. În Timotei 1 (6:6-10) stă scris: „Și, în adevăr, evlavia este mare câștig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem

să scoatem ceva din ea afară; ci, având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați. Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, ca unele care confundă pe oameni în ruină și în pierzare. Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu înfocare au rățacit de la credință, și s-au străpuns cu multe dureri.“

Scrisoarea I către Timotei, al cărei autor este un elev al Sfântului Pavel de la sfârșitul primului secol, se referă aici la filosofia populară grecească, și mai ales la filosofia stoicilor, care la acea vreme era binecunoscută („avaritia“ și „lăcomia“ sunt numite aici *epithumia*). Filosofia grecească ne spunea deja că lăcomia este rădăcina tuturor relelor. Iar autorul hristic reia acest avertisment. El ilustrează urmările lăcomiei cu două tablouri. În primul este vorba de o capcană: cine dă frâu liber avariției, intră într-un prizonierat din care nu se mai poate elibera. Al doilea vorbește despre scufundarea unei nave: „O povară extraordinară, asemenea uneia care îngreunează manevrele navei și o face să se scufunde, îl face pe cel nestăpânit să piardă orice control asupra poftei de a avea și să se ducă la fund.“¹

Tabloul din Timotei I folosit aici pentru ilustrarea avariției ne arată foarte limpede unde ne duce lipsa de

¹ Roloff, Jürgen, *Der erste Briefe an Timotheus* („Prima scrisoare către Timotei“), Zürich, 1988, p. 358.

măsură. Ne face să ajungem la închisoarea dorințelor noastre lipsite de măsură. Ne imaginăm că suntem liberi atunci când putem cumpăra și consuma tot ce vrem, dar în realitate suntem îmboldiți de competiția cu ceilalți și de propria lăcomie, care ne face să vrem întotdeauna mai mult și să fim tot mai nemulțumiți. Asta face ca nava vieții noastre să devină supraîncărcată. Nu ne mai poate purta în siguranță peste ape și se scufundă sub greutatea încărcăturii din ce în ce mai mari. Pentru unii acest tablou este sugestiv. Au locuințele încărcate cu toate lucrurile posibile, pe care la un moment dat le-au considerat necesare. Chiar dacă au nevoie de spațiu pentru a putea respira, nu se mai pot despărți de ele. Casa le este încărcată de tot felul de nimicuri. Asta încarcă și sufletul. Iată cum lăcomia și zgârcenia conduc la un fenomen patologic de acumulare.

Friedrich Schorlemmer scria despre lăcomie astfel: „Lăcomia are întotdeauna darul îngâmfării – în multe variante –, așa încât oamenii care au succes pierd totul. Nefericirea poate sta chiar în excesul de succes, deoarece avuția în exces duce la un exces de grijă pentru această avuție, făcând imposibilă mântuirea sufletului.”¹

În schimb, pentru filosoful francez Pascal Bruckner lăcomia este un semn distinctiv al infantilismului

¹ Schorlemmer, Friedrich, *Die Gier und das Glück. Wir zerstören, wonach wir uns sehnen* („Lăcomia și fericirea. Cum distrugem lucrurile după care tânjim“), Freiburg, 2014, p. 54.

care își pune amprenta astăzi pe societatea noastră. „Infantilismul leagă dorința de siguranță cu o lăcomie lipsită de orice limită; face ca dorința de manifestare să fie cultivată de toți, fără ca vreunul să fie nevoit să-și asume fie și cea mai mică responsabilitate,“¹ Și surprinde acest infantilism într-o singură expresie: „Nu renunța la nimic!“ Această lăcomie conduce la societatea abundenței. În această societate nu este suficient să fie întotdeauna foarte multe lucruri pe care să le putem cumpăra. Trebuie să existe și o schimbare permanentă, după care lucrurile să îmbrace o nouă formă. Dar societatea abundenței ajunge și ea să aibă propriile limite. Nu teama pentru ce e absolut necesar ne macină, ci teama că nu ne mai putem debarasa de ceea ce am acumulat și avem de prisos.

Cunoștințele economice populare văd în lăcomie ceva pozitiv, un motor al economiei, pentru că încercarea de a mulțumi lăcomia face ca pe piață să apară întotdeauna produse noi. Și totuși, chiar și aici apare dreapta măsură. Nu mai putem să scăpăm de lăcomie. Dar nu trebuie să ne lăsăm stăpâniți de ea, ci să reușim să ținem în echilibru aceste impulsuri. Noua lăcomie este în sine un lucru bun. Ea ne ține în viață. Doar excesul face ca ea să devină un viciu.

¹ Bruckner, Pascal, *Ich leide, also bin ich. Die Krankheit der Moderne. Eine Streitschrift* („Sufăr, deci exist. Maladia modernității. Un pamflet“), Weinheim, 1996, p. 13.

Echilibrul dintre negarea de sine și aroganță

Un alt echilibru la care trebuie să fim atenți este cel dintre negarea de sine și aroganță. În esență ambele extreme au aceeași cauză: o imagine lipsită de măsură asupra sinelui. Ne dorim, într-adevăr, să fim cea mai măreață, bună, inteligentă, frumoasă, atractivă, iubită și avută persoană. Și totuși, când observăm că nu putem atinge acest ideal, reacționăm fie cu negare de sine, fie cu îndrăzneală. Date fiind cerințele deplasate pe care le avem față de noi ne simțim inferiori și capitulăm. Totuși, în această negare de sine stă dorința ca ceilalți să ne aprecieze. Ne facem mici, pentru ca alții să ne facă mari. Și ca să nu ne mai poată critica nimeni. Atitudinile care ne conduc la negarea de sine sunt infantile. Și copilul se face mic pentru ca adulții să îl laude și să îl ridice.

Negarea de sine și supraaprecierea de sine produc niște imagini precise ale propriei persoane. Atunci când mă consider un nimic, am de-a face cu reprezentări cum ar fi „Nu am dreptate“, „Nimeni nu mă suportă“, „Sunt prea încet“, „Sunt nerezonabil în ochii celorlalți“. Astfel de imagini ale negării de sine mă deprimă. Mă seacă de energie. La fel de puțin folositoare sunt însă și reprezentările supraapreciative, cum ar fi „Pot să fac totul perfect, întotdeauna, sunt o persoană

puternică și plină de succes“, „Am totul sub control“, „Întotdeauna gândesc pozitiv“.

Multe probleme pe care oamenii le aduc în discuție atunci când vin la noi arată că părerea lor despre sine nu concordă cu realitatea. Dar acești oameni nu se pot abține. Preferă să se convingă pe sine că le merge prost. Nu de puține ori o astfel de atitudine conduce la depresie. Daniel Hell, un psihiatru elvețian, explică lucrurile astfel: depresia este adesea un strigăt de ajutor al sufletului pus în fața lipsei de măsură a persoanei care se supraapreciază. Sufletul simte că imaginea asta e prea mare pentru el, că nu se potrivește ființei proprii. Prin urmare, sufletul se revoltă. Depresia este așadar o invitație la înțelegerea faptului că trebuie să renunțăm la astfel de imagini supraapreciative, care nu fac decât să ne ajute să cădem în negarea de sine. O invitație care ne cere să acceptăm cine suntem cu adevărat.

În cazul depresiei simțămintele noastre se întăresc. Ne interzicem să cedăm în fața durerii. Dar în acest fel nu reușim să o consumăm pe toată. Rămânem în continuare la suprafața ei, lipsindu-ne astfel de o șansă, pentru că suferința provocată de faptul că suntem așa cum suntem ne-ar putea conduce, prin durere, dincolo de propria noastră mediocritate, în străfundul sufletului. Acolo este un tărâm al liniștii în care putem găsi pacea cu noi înșine. Acolo nu domnesc nici negarea de sine, nici supraaprecierea. Acolo intrăm în contact

cu imaginea primară despre noi, cea pe care ne-a pregătit-o Dumnezeu. Atunci când intrăm în contact cu această imagine, se destramă toate imaginile legate de negarea de sine sau de supraapreciere. Iar atunci când devenim chiar noi înșine nu ni se mai pare deloc necesar să ne autoevaluăm, să ne punem sub presiune ori să demonstrăm ceva, nouă înșine sau altora. Suntem, pur și simplu. Această existență pură este o experiență interioară profundă în care se regăsesc libertatea și pacea.

Astăzi mulți oameni se străduiesc din greu să-și accepte propriile limitări. Ei gândesc întotdeauna în superlative. Aceste superlative le sunt inspirate de publicitate și de media. Toți vor să fie cei mai buni. Un lucru nerealist, fiindcă cel mai bun nu poate fi decât unul singur. Când nu dorim decât asta, nu reușim decât să fim foarte nemulțumiți. Dacă nu suntem cei mai buni la sport, atunci trebuie să fim măcar cei mai buni în privința gândirii. Sau să fim cei mai pioși. Așa se răsfrânge superlativul și asupra spiritualității. Însă atunci când nu suntem cei mai buni în nicio privință ne considerăm în ansamblu niște oameni mărunți – ne credem cei mai mari păcătoși sau cei mai proști oameni cu putință. Dar cu aceste superlative negative nu urmărim de fapt decât să atragem atenția altora, care să ne ridice moralul. Dacă-l întrebăm pe cel care se consideră cel mai mare păcătos cu ce a greșit, în mod concret, reacția este adesea foarte severă. Iar dacă-l întrebăm pe cel care

se consideră cel mai prost ce dovadă are în acest sens, o să vedem că și el reacționează cu foarte puțină plăcere. Pur și simplu nu și-au găsit măsura. Trebuie să existe întotdeauna ceva deosebit în privința lor.

Cauza pentru care ne dorim întotdeauna să fim deosebiți este adesea sentimentul că suntem părăsiți. Când am trăit acest sentiment în copilărie sufletul a reacționat printr-un narcisism. Am dat prioritate întotdeauna propriilor dorințe și nevoi. Iar sufletul și-a pus la punct o strategie prin care să ne convingă că sentimentul de părăsire nu este foarte dureros. Această strategie se remarcă prin grandiozitate. Omul pune preț pe sine însuși prin cine știe ce artificiu ridicol. Multe vedete au de fapt o structură narcisistă. Ele își pun în valoare narcisismul prin aceea că se simt persoane deosebite, și așa se și prezintă în fața publicului. Și totuși, asta nu vindecă narcisismul, ci doar îl întărește. Grandoarea îi face pe narcisiști să trăiască destul de mulțumiți cu ei înșiși. Dar în cele din urmă este vorba doar de o iluzie după care acești oameni aleargă. La un moment dat o să se confrunte cu adevărul, cu propria mediocritate, pe care nu o s-o mai poată impune celorlalți. Li se întâmplă destul de des să se lovească foarte dureros de pragul de sus. Nu le este de niciun folos să trăiască în majoritatea timpului după propria măsură, cu grandoarea propriei imagini despre sine, pentru a evita sentimentul părăsirii. Când grandoarea se destramă, sunt